

(המשך מעמוד 10)

או במחדל אסורים, למות אדם, ייאשם בהריגה ודינו מאסר 20 שנים. הסעיף 299 מפרט: „מחדל אסור: — מחל העולה כדי התרשלות פושעת במילוי חובה, בין שיש עימו כוונה לגרום מוות או חבלת-גוף, ובין שאין עימו כוונה כזאת.” אין זו אחריות „עקיפה” — אלא אחריות ישירה לגמרי. המימצאים של הוועדה, שהם מינימליים, נכנסים בדיוק להגדרה זו. היתה כאן התרשלות פושעת במילוי חובה, בין שהיתה כאן כוונה לטבח ובין שלא היתה. כך גם על פי הקביעה הממוינת ביותר — ששרון, רפול ושות' רק התרשלו במילוי חובתם — הם נרשאים כאחריות ישירה להריגה, על פי החוק הפלילי הישראלי.

אין זה לכביד הוועדה שהיא קיבלה את התירוצים העלובים על המטרה „למנוע אבידות ניספות מכוונות צה"ל.” אין לכך שום תימוכין מכל מקור ממצאי אחר.

● הצורה הסתמית שבה פוטר הוועדה כלאחר-יד את העובדות המוכיחות סיוע בפועל — אש מטנקים של צה"ל, תאורה, הטרקטור המפורסם, הארכת שהות הפלאנגות במחנות אחרי שודע על הטבח — אינה מוסיפה כובד-מישקל לקביעתה. לאור העובדות שהתגלו בדו"ח הוועדה עצמה, לאור עובדות נוספות שלא הגיעו לוועדה ולאור חוקיה העונשין הישראלי, אין לי שמץ של ספק כי אריאל שרון, רפאל איתן ושאר האנשים שהיתה להם נגיעה לעניין נושאים באחריות הישירה לטבח, והם שותפים-לדבר-עבירה, במלוא המובן המישפטי.

לפי החוק הפלילי הישראלי, יש להעמיד לדין את שרון,

רפול וכל האחרים כמי שהיו שותפים לביצוע הפשע

לא זו בלבד שהוועדה שגתה שגיאה חמורה כאשר לא קבעה זאת, אלא שיש אפשרות וצורך לפתוח בהליכים פליליים כדי להביא את כל אלה למרשפט בישראל.

חרדה בלתי-מודעת

אין לי ספק שהוועדה נרתעה מפני קביעה כזאת ביגלל סיבות רבות, מודעות ובלתי-מודעות, פוליטיות ופסיכולוגיות. אמר מי שאמר שרוב השופטים קובעים את גורדינם הרבה זמן לפני שהם ניגשים לניסוח פסק-הדין — וגורא לי כי ועדה זו לא חרגה מכלל זה. אירשם בניכובי תתי-הכרתם חרדו חברי-הוועדה מפני התוצאות הבינלאומיות והלאומיות, שיהיו אם יקבעו כי מירשהו מן הצד הישראלי נרשא כאחריות ישירה, כשותף-לדבר-עבירה. והרי ידוע שיש לתת ההכרה „הלא-מודעת” השפעה רבה על מה שאדם רואה ושומע, חושב ומעכל.

חברי-הוועדה אמרו לעצמם, בראשית החקירה: לא יכול להיות שאדם ישראלי יהיה שותף למעשה כה גורא, ואחרי שקבעו לעצמם מה יכול ומה אינו יכול להיות, באו המימצאים והסתדרו לאור בלתי-מודעות זו. ובשפת אמו של יו"ר-הוועדה: „Weil nicht sein kann was nicht sein darf.” (לא יכול לקרות מה שאסור שיקרה.) הערות האירונית של ההומוריסט היהודי כריסטוף מורנגסטון: „החששני שבכבוד ההיסטוריון לנתח את הדו"ח, מבדי שתהיה לו דיעה קדומה זו, הוא יראה את אותם המימצאים באופן אחר.

בהעדר ביסוס מישפטי אמיתי לקביעותיה, חיפשה הוועדה תימוכין בתנ"ך. הסיפור על העגלה הערופה יכול, לכל היותר, להוכיח עד כמה חשוב היה לאבותינו שלא יפול כל חשד על שושביה של עיר אשר בקירבתה נמצאה גווייה, אך אין הוא רלוונטי כלל וכלל למיקרה זה. כי המיצוה של עריפת העגלה חלה בימייקדם כאשר לא היה ידוע מי הרג את האיש, ואילו כאן לא זה בלבד שידוע מי היו ההורגים בפועל, אלא גם מי ששלח אותם, מי שעזר להם, מי שנתן להם שהות לגמור את המלאכה, ומי שחיפה על העניין בשקרים גסים עד הרגע האחרון.

לעניין האחריות „הישירה” יש היבט נוסף — לא על פי חוקי-העונשין הישראלי, אלא על פי דיני-המילחמה הבינלאומיים. כאשר שלחו ראשי-הממשלה ושרי-הביטחון את צה"ל אל תוך מערב בירות, הם קיבלו על עצמם את האחריות הישירה, שחלה על הכובש בעתות מילחמה.

כפי שכבר ראינו, הם ניסחו זאת בפירוש הוועדה, שהופיעה בחתימת דובר-צה"ל, הודעה זו, שעליה הוסכם בין ראשי-הממשלה ושרי-הביטחון בטלפון, ביום הרביעי בבוקר, כאשר שרון ואיתן עמדו על גג החפ"ק מול שאתילה, קובעת בפירוש כי צה"ל מקבל את האחריות על עצמו. „כוחות-צה"ל (נכנסו) למערב-בירות כדי למנוע מאורעות חמורים אפשריים, וכדי להבטיח שקט.”

הוועדה עוקפת את הבעיה בקבעה (עמוד 66): „אם ניתן לראות בשטח מערב-בירות בזמן האירועים שטח כבוש — ואין אנו קובעים שאכן כך הוא הדבר מבחינה מישפטית...”

אין כל ספק, זה היה שטח כבוש, וכפי שהוועדה עצמה קובעת, „מחובתו של הכובש, על פי כללי המישפט הבינלאומי המינהגי וההסכמי, לעשות כל מה שביכולתו כדי להבטיח את שלום הציבור וביטחונו.”

תמצית דיני-המילחמה היא שמותר בעת חימה-בפועל לעשות כמעט את הכל כדי לשבור את ההתנגדות, אך בשאין התנגדות, הכובש אחראי לשלום הציבור, ואסור לעשות דבר נגדו.

ב-1 בספטמבר הסתיים פניו כוחות-אש"ף מבירות המערביות. מאותו הרגע חלה על צה"ל מלוא האחריות לשלום הציבור, כי הלחימה פסקה. עם כניסת צה"ל למערב בירות, אחרי יציאת הכוח הבינלאומי ממנה, התרחבה האחריות של צה"ל גם על שטח זה. מה גם שבגין ושרון טרחו לקבוע, באותה הודעה שניסחו בשם דובר-צה"ל, כי „כניסת כוחות צה"ל בוצעה ללא התנגדות.”

יריקה פה ושם אינה משנה מצב זה. האחריות של הצבא הכובש לשלום האוכלוסיה הכבושה היא ישראה, ואינה ניתנת להעברה.

די בעובדה זו לבדה כדי להפריך את הנוסח של „אחריות עקיפה.” כל מה שנעשה בתחום האחריות של צה"ל, ועל אחת כמה וכמה בידיעתו ותוך תיאום עימו, כפוף לאחריות הישירה של ממשלת-ישראל.

הזוועה שנומעה

מ עבר לכל ההגדרות המישפטיות, אני חוזר ואומר כי ברור לחלוטין, גם לאור המימצאים של הוועדה עצמה, שבניגוד למסקנות הוועדה היתה לאריאל שרון ולרפאל איתן כוונה ברורה ומודעת להניח לפלאנגות לבצע טבח-לדוגמה במחנות, כדי להביא לפאניקה ולבריחה המונית של הפלסטינים מלבנון כולה. כל שאר המעורבים בפרשה — החל בראשי-הממשלה וכלה במפקדי-הכוחות — ידעו או לפחות ניחשו זאת. הקביעה ההפוכה של הוועדה אין לה על מה לסמוך, והיא גורמת לכך שאין בפיא הסבר סביר להתנהגותו של אף אדם מן המעורבים בפרשה.

אך יש לשבח את עם ישראל על נחישות-החלטתו, שהביא לחקירת הפרשה, ויש לשבח את הוועדה על הרצינות המוסרית שבה ניגשה לעניין.

כי מי שיוס את פרשת שאתילה וצברה, היה מוכן לחזור על פרשה זו גם בשטחים האחרים הכבושים בידי ישראל, אילו עברה פרשת צברה ושאתילה בשקט, ואילו השיגה את התוצאות אשר יוזמיה קיוו להן, היה הדבר משמש תמריץ עצום להפעלת אותה השיטה, בממדים גוראים פי מאה, ברחבי הגיהה הרצויה. כהמצלת „הרב” מאיר כהנא ודומיו, כדי להביא לבריחה המונית של הפלסטינים משטחים אלה.

הסערה הציבורית, שמצאה את ביטוייה בוועדה זו, מנעה אפשרות כזאת — לפחות לזמירמה.

יתכן וההיסטוריון עוד יאמר, בכוא היום, כי הזוועה שד צברה ושאתילה מנעה זוועה הרבה יותר גדולה ברמאליה ובקעה.

אין שמץ של ספק בכך שכל אלה הם „שותפים לדבר עבירה.” על פי החוק, מלמד על כך הסעיף 26 לחוקי-העונשין, האומר:

נעברה עבירה, יראו כל אחד מהממוינים להלן כמי שהשתתף בביצוע, ונושא באחריות לה:

2).... מי שעשה מעשה, או נמנע מלעשות מעשה, כדי לאפשר לחברו לעבור את העבירה או לסייע בידו בכך, בין שנכח בשעת עשייתה ובין שלא נכח. 4).... מי שסייע לחברו בעבירה על-ידי שנוכח במקום-העבירה כדי להרתיע התנגדות, או כדי לאמץ את המבצע בהחלטתו, או כדי להבטיח את ביצועה של העבירה. לפי הגדרות אלה, כל האנשים שהוזכרו בדו"ח מהווים שותפים לדבר-עבירה במלוא מובן המילה, והם נרשאים כאחריות פלילית ישירה לביצוע.

כאשר העבירה היא רצח המוני, הם שותפים לרצח. וכדי לפק כד ספק: על פי סעיף 7 א' לחוקי-העונשין, אפשר לשפוט בארץ אדם שביצע עבירה כזאת בחוקי-ארץ.

להעמיד לדין פלילי

ה וועדה לא נכנסה כלל לניתוח מישפטי זה, מובן מאליו שהיבטים מישפטיים אלה היו ברורים לחלוטין לחבריה — או לפחות לשני המישפטנים שבה.

הם פתרו לעצמם את הבעיה בצורה פשוטה. תחילה קבעו כי אין שום הוכחה לכך שחילי צה"ל או אנשי חזאד, שהיו כפופים לצה"ל — השתתפו בעצמם בטבח, וכך כאילו נפתרה בעיית האחריות „הישירה.”

השופטים המלומדים ידעו, כמובן, שמבחינת החוק לא די בכך. לכן באות כמה שורות, כדי לגשר על הפער.

וכך נאמר בהן (עמוד 62): „הועלו טענות והאשמות שגם אם אנשי צה"ל לא שפכו את דמם של הטבוחים, הרי כניסת הפלאנגות לתוך המחנות נעשתה מתוך ידיעה מראש שיבוצע שם טבח, ומתוך

שרון לפני הוועדה
בניכובי חתי-ההכרה

כוונה שאכן כך יקרה, ועל כן יש לראות בכל אלה שאיפשרו את כניסת הפלאנגות למחנות מסייעים למעשי-הטבח ושותפים לאחריות הישירה. גם האשמות אלה אינן מבוססות. אין לנו ספק שלא נעשתה כל קנוניה ולא נקשר כל קשר (CONSPIRACY) בין מישהו מהדרג המדיני בישראל או הדרג הצבאי צה"ל ובין אנשי הפלאנגות, כדי לבצע מעשי-זוועה במחנות. החלטה להכניס את הפלאנגות למחנות נתקבלה במטרה למנוע אבידות נוספות מכוונות צה"ל....

לא היתה כל כוונה מצד כל גורם ישראלי לפגוע באוכלוסיה בלתי-לוחמת במחנות... אנו קובעים שבהכנסת הפלאנגות למחנות לא היתה כל כוונה מצד מישהו שפעל מטעם ישראל לפגוע באוכלוסיה הבלתי-לוחמת, והרברים שהתרחשו לא היו על דעתם או בהסכמתם של אנשי צה"ל או של מישהו מהדרג המדיני והאזרחי, שפעל בעניין כניסת הפלאנגות למחנות.

עם כל הכבוד לחברי-הוועדה, איני מהסס לרגע לטעון לגבי קביעה זו:

● אין לה על מה לסמוך, והוועדה עצמה כדל אינה מנמקת לכסס אותה בצורה כלשהי.

● כל מה שנאמר לפניכן בדו"ח עצמו סותר לגמרי את הקביעה הזאת. למשל, מה שנאמר בעמוד 10 על הכוונות הידועות של הפלאנגות לערוך מעשי-טבח, כדי להביא לבריחת הפלסטינים, וכן גם דיברי הרמטכ"ל בממשלה.

● אילו גבתה הוועדה את כל העדויות שהיא יכלה לגבות, ואספה את כל המיס"מכים שהיא יכלה לאסוף, היה מתברר לה מעבר לכל ספק סביר כי כלל לא היתה קיימת אפשרות שהפלאנגות ייכנסו למחנות מבלי לערוך טבח, וכי כל קצין בכיר צה"ל ידע זאת היטב.

● בכלל לא יכלה להיות שום מטרה אחרת להכנסת הפלאנגות למחנות, לאור העובדות שהיו ידועות לכל קצין בכיר צה"ל לגבי היכולת המוחית של כוחות הפלאנגות.